УДК 338.483(477.87)

Чир Надія Вікторівна
к.геогр.н., доц. кафедри туризму
Ужгородський національний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДЛЯ ПОТРЕБ РЕКРЕАЦІЇ

Стаття присвячена аналізу сучасного стану туристичної інфраструктури Закарпатської області для цілей рекреації та туризму. Прослідковано структуру та динаміку зміни кількості закладів розміщення та харчування в регіоні, виділено райони найбільшої їх концентрації. Подано структуру закладів туристично-рекреаційної сфери за формою власності. Окреслено основні вектори подальшого розвитку туристичної інфраструктури області шляхом визначення найбільш привабливих інвестиційних проектів

Ключові слова: туристична інфраструктура, заклади санаторно-курортного господарства, готельний фонд, перспективні туристично-рекреаційні території, інвестиційні проекти

Чир Н.В. Современное состояние туристической инфраструктуры Закарпатской области для нужд рекреации

Статья посвящена анализу современного состояния туристической инфраструктуры Закарпатской области для целей рекреации и туризма. Прослежено структуру и динамику изменения количества средств размещения и питания в регионе, выделены районы наибольшей их концентрации. Рассмотрено структуру учреждений туристско-рекреационной сферы по форме собственности. Определены основные векторы дальнейшего развития туристической инфраструктуры области путем определения наиболее привлекательных инвестиционных проектов.

Ключевые слова: *туристическая инфраструктура, учреждения санаторно-курортного хозяйства, гостиничный фонд, перспективные туристско-рекреационные территории, инвестиционные проекты*

Chyr N. The existent condition of tourism infrastructure of the Transcarpathian regions for the purposes of recreation

This article analyzes the current state of tourism infrastructure in the Transcarpathian region for the purposes of recreation and tourism. The structure and dynamics of change in the number of accommodation facilities and food in the region, the most isolated areas of concentration are followed. Consider the structure of institutions of tourist and recreational areas in the form of property. The main vectors of further development of the tourism infrastructure of the region by identifying the most attractive investment projects.

Keywords: *tourism infrastructure, resort-style facilities, hospitality fund, perspective tourist and recreational areas, investment projects.*

Постановка проблеми. На Закарпатті існують усі передумови для розвитку туристичної сфери. Зручне географічне розташування, сприятливий клімат,

різноманітний рельєф, унікальне поєднання природно-рекреаційних ресурсів, культурно-історичної спадщини, розгалуження санаторно-курортної бази – всі ці чинники зумовлюють конкурентні переваги області в пропозиції туристичного продукту. Однак, одним із лімітуючи чинників розвитку туризму в регіоні є незадовільний стан туристичної, сервісної та інформаційної інфраструктури, особливо в зонах автомобільних доріг та міжнародних транспортних коридорів, повільні темпи зростання обсягів інвестицій у розвиток матеріальної бази туризму, а також відсутність комплексного підходу до рекламування національного туристичного продукту на внутрішньому та міжнародному ринку туристичних послуг. Тому, питання дослідження сучасного стану туристичної інфраструктури області, визначення перспективних векторів її удосконалення та розвитку є особливо актуальним сьогодні.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Регіональні проблеми сфери рекреації та туризму Карпатського регіону висвітлені в працях таких дослідників, як І. Антоненко, Н. Габчак, В. Кифяк, В. Гоблик тощо. Однак, розвиток туризму настільки динамічний процес, що виникає необхідність прослідковувати сучасної тенденції його прояву в регіональному аспекті. Тому питання вивчення, дослідження та прогнозування розвитку туризму та туристичної інфраструктури в Закарпатті завжди буде на часі.

Виклад основного матеріалу. Станом на 2013 рік мережа закладів розміщення нараховує 356 об'єктів (рис. 1), що дозволяє одночасно розмістити близько 20 тис. осіб, а це на 30% більше, ніж на початку 2000-х [8].

Рис. 1. Структура закладів розміщення Закарпатської області

За останні п'ять років в середньому по території України відбувалося поступове скорочення кількості закладів санаторно-курортного господарства (приблизно на 1,2% в рік), його номерного фонду (на 1,3% в рік) та обсягів обслуговування споживачів (на 1,5% в рік) [2]. Це свідчить про погіршення стану сфери оздоровчого туризму в Україні,

що підтверджується поступовим скорочення частки лікувального туризму в загальних туристичних потоках.

Не виняток і Закарпаття. За останнє десятиріччя кількість санаторно-курортних та оздоровчих закладів Закарпатської області збільшилась на 17,2% виключно за рахунок відпочинкових закладів – баз відпочинку, кількість яких зросла в 1,7 рази. При цьому відбулось значне скорочення кількості санаторіїв-профілакторіїв – з 14 у 1995 році до 8 у 2013 (на 43,2%).

Мережа санаторно-курортних та оздоровчих закладів області станом на 2006 року налічувала 68 об'єктів на 6258 ліжок максимального розгортання. Станом на 2013 рік оздоровчі заклади області складають 32 об'єкти, або 9% від загальної кількості об'єктів туристично-рекреаційної галузі. Найбільш розвинута мережа закладів даного профілю у Свалявському, Мукачівському, Хустському та Тячівському районах (24 об'єкти), які забезпечують 50% ліжкового фонду області. Однак серед областей західного регіону за кількістю місць у санаторно-оздоровчих закладах та чисельністю оздоровлених Закарпаття поступається лише Львівській області.

Рекреаційні заклади області нараховують 103 об'єкти (29% об'єктів туристично-рекреаційної галузі). Вони сконцентровані переважно у Тячівському, Міжгірському, Свалявському та Перечинському районах, і забезпечують 34% ліжкового фонду області [3].

Туристичні заклади складають 221 об'єкт або 62% від загальної кількості об'єктів туристично-рекреаційної галузі. Найбільш розвинута мережа закладів даного профілю у Рахівському, Свалявському районах та місті Ужгород (105 об'єктів), які забезпечують 43% ліжкового фонду області.

На сьогодні в Закарпатті бракує готельного фонду, хоча ситуація з розміщенням у 2013 році значно покращилася порівняно з початком 2000 року. Динаміка готельного фонду представлена на рисунку 2.

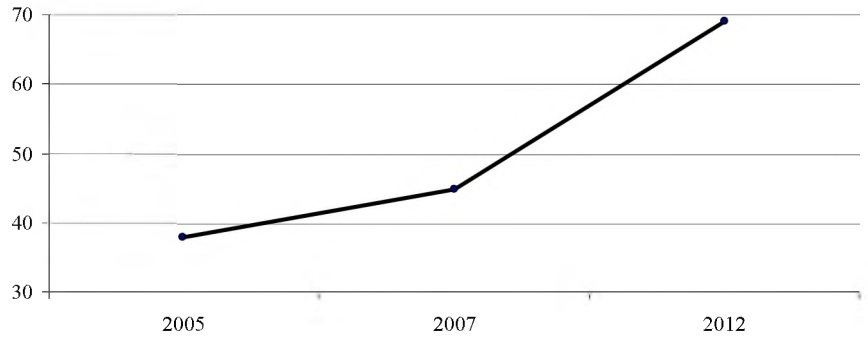

Рис. 2. Динаміка готельного фонду Закарпатської області

Нестача готельних номерів зумовлює дуже високі за міжнародними стандартами ціни на готельні послуги. Проблемним також є питання рівня послуг, що не завжди задовольняють потреби міжнародного туристичного потоку. Найбільша кількість готелів розташована у містах Ужгород і Мукачево, а також у Рахівському, Мукачівському та Міжгірському районах, які є центрами ділової активності в регіоні, мають розвинену мережу промислових підприємств та значну щільність історико-культурних пам'яток.

Більш складна ситуація з насиченням готелями класу від трьох зірок і нижче. Згідно з світовою практикою, саме в них селиться близько 70% туристів й командированих з середнім та низьким рівнем прибутку. Більшість наявних у області готелів такого класу збудовано давно і вони не відповідають сучасним стандартам якості та сервісу. Тож не дивно, що конкуренцію останнім складають власників квартир, що здають їх в оренду.

Швидкими темпами протягом останніх років здійснювалось будівництво невеликих туристично-рекреаційних об'єктів (кемпінгів, міні-готелів, баз відпочинку, пансіонатів тощо). Серед новозбудованих – заклади високого рівня, які за короткий проміжок часу завоювали прихильність відвідувачів: бази відпочинку «Воєводино» (Перечинський район), «Ельдорадо», готель «Фортуна» (Свалявський район), готель-ранчо «Золота гора», готель «Камелот» (Ужгородський район), готель «Гостинний дім», чотиризіркові готелі «Олд континент» та «Едуард» (м. Ужгород).

За останні роки суттєво розширилися послуги, що надаються приватними власниками засобів розміщення, особливо у сільській місцевості [6]. Структура закладів туристично-рекреаційної сфери за формою власності виглядає наступним чином:

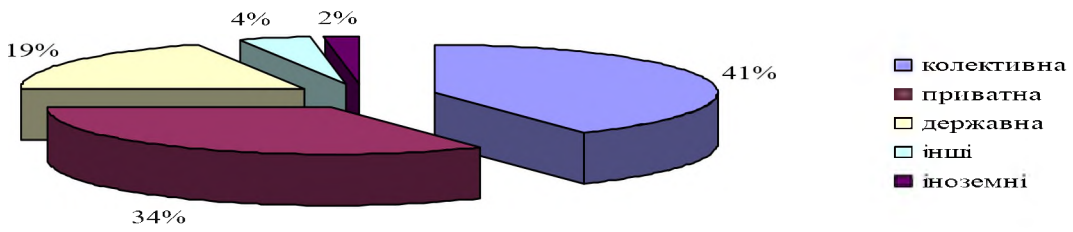

Рис. 3. Структура закладів туристично-рекреаційної сфери за формою власності

В області недостатньо сформована база для розвитку сільського (зеленого) туризму. Загальну кількість агроосель на території краю оцінити дуже важко, оскільки більша половина з них офіційно не зареєстровані. За неофіційними даними їх близько 300. Як стверджують спеціалісти динаміка кількості агроосель з кожним роком буде зростати [6-7].

Донедавна кількість об'єктів ресторанного господарства на території області з кожним роком збільшувалась (такі показники відмічаємо до 2008-2009 рр.). Проте, нинішня економічна ситуація ставить під загрозу цю позитивну динаміку, оскільки ресторани при готелях не є джерелом стабільного доходу [5].

На кінець 2011 року мережа об'єктів ресторанного господарства, що належала підприємствам-юридичним особам, склала 494 одиниці, що менше на 9,2% за попередній період, кількість місць в них зменшилася на 7,8%. На початок 2013 року їх кількість склала 400 одиниць, що менше на 19% за попередній період, їхня місткість зменшилася відповідно на 18,4% [5].

Загалом Закарпатська область відноситься до переліку областей, які найгірше забезпечені місцями в закладах ресторанного типу в розрахунку на 10 тис. населення. Основу мережі ресторанного господарства складають бари, кафе, закусочні, буфети (кіоски), їх питома вага у загальній кількості підприємств ресторанного господарства складає 77,3%.

Необхідною умовою для розвитку міжнародного туризму регіону є поліпшення транспортної інфраструктури, в зонах автомобільних шляхів та міжнародних транспортних коридорів, а також їх облаштування усіма необхідними об'єктами. Адже, 70% іноземних туристів надають перевагу власному автотранспорту.

Сьогодні виношується ідея добудови автобану М6 на Закарпатті. З угорського боку траса побудована, а от з нашого поки суттєвих зрушень немає. Нині триває пошук інвестора, а саме будівництво планується на початок 2015 року. Від села Дийда М6 пройде паралельно між існуючими автошляхами, в районі Доробратова перетнеться з автодорогою Мукачево – Рогатин і далі, в напрямку між Міжгір'ям і Волівцем, проляже через Сойми, перетне Карпати. Автобан М6 матиме велике значення для всього Закарпаття, адже досвід показує, що на відстані 40-50 км по обидва боки автобану активно розвивається інфраструктура.

Суттєво покращує туристичну інфраструктуру і наявність туристично-інформаційних центрів. Сьогодні в області їх створено п'ятнадцять. Протягом 2010 року відкрито 5 туристично-інформаційних центрів, а саме в м. Ужгород,

с. Пийтерфолво Виноградівського району, с. Ділове Рахівського району, с. Гукливий Воловецького району та с. Яноші Берегівського району. Саме покращення інформаційного забезпечення про туристичний продукт регіону, на нашу думку, є одним з першочергових і найменш затратних заходів для активізації в'їзного міжнародного туризму. Адже найважливішою проблемою є те, що туристично-рекреаційний потенціал регіону мало відомий закордонному споживачеві.

Головним завданням інформаційно-рекламної політики повинно стати завоювання провідних позицій для вітчизняного турпродукту регіону на ринках країн СНД та формування позитивного іміджу в країнах ЄС, США, Китаї, Канаді, Японії. Слід приділити окрему увагу «просуванню» закарпатського продукту на ринки країн Близького сходу та Перської затоки [4].

Крім цього, відмічаємо практично відсутність індустрії розваг на території краю, а наявна – хаотична та неорганізована.

Розвиток туристичної діяльності сприяє інвестиціям в галузь і, відповідно, подальшому підвищенню рівня її конкурентоспроможності. Протягом 2001-2013 рр. обсяги інвестицій в готельну та ресторанну сферу зросли у 8 разів, хоча більшість експертів вважають що туристична інфраструктура області все ще розвинута недостатньо і морально застаріла.

У 2007 році було зареєстровано 5 інвестиційних проектів у галузі туризму на загальну суму 17,6 млн. дол. США, з них: 4 – у сфері санаторно-курортного обслуговування та 1 – у сфері туристичних послуг.

У 2013 -2014 рр. в області здійснюються наступні інвестиційні проекти [1,5, 7]:

- в с. Нижнє Солотвино Ужгородського району на території ботанічного саду з колекцією рідкісних видів рослин будується багатофункціональний санаторно-курортний комплекс «Деренівська купіль» (СП «Хімопол», м. Київ).;

- в с. Сойми Міжгірського району будується санаторний комплекс «Сойми» (ЗАТ «Джерела Міжгір'я»), розрахований на 500 місць, який стане другим за величиною санаторієм у державі.

Триває робота щодо створення передумов для отримання права на проведення зимових олімпійських та параолімпійських ігор 2022 році у Карпатах. Зокрема, шляхом реалізації інвестиційних проектів з розбудови сучасної спортивно-туристичної інфраструктури у Карпатському регіоні та створення гірськолижного курорту світового рівня [7].

Протягом 2012 року з-поміж 5 інвестиційних проектів зі створення на території Закарпатської області гірськолижних комплексів із розгалуженою спортивною та туристичною інфраструктурою обрано проект будівництва комплексу на Боржавських полонинах (ТОВ «Боржава резорт»). У Воловецькому районі проводяться експертні оцінки щодо можливостей інфраструктурного забезпечення майбутнього гірськолижного центру.

Також реалізовується «Розробка концепції та програми розбудови території туристичного комплексу «Синяк» в Мукачівському районі Закарпатської області» – проектом передбачено побудувати 1500 готельних місць, ресторани, бари та кафе на 2600 місць, місць на стоянках для 600 автомобілів, 6 витягів загальною потужністю до 7500 осіб/год., місткість лижної зони до 17000 лижників, територія гірськолижних трас до 60 га та протяжність трас – 12 км.

– «Будівництво гірськолижного комплексу в районі с. Ясіня – полонина Драгобрат, с. Кваси – гора Близниця» – проектом планується побудувати 5 туристичних закладів на 2300 місць, 8 гірськолижних трас загальною протяжністю 34,9 км, пропускна спроможність канатних доріг до 17530 осіб/день.

– «Ужгород – полонина Руна» – проектом передбачено побудувати 336 готелів, пансіонатів, котеджів та гірських притулків на 19687 місць, 58 ресторанів, кафе та пунктів швидкого харчування на 26300 місць, 39 витягів довжиною 65,5 км, 154 км трас спусків, сноупарк до 102 га та аквапарк до 20 га, критий льодовий палац, поле для гольфу на 18 лунок до 60 га та систему spa- та wellnes-центрів.

– «Гірський курорт «Петрос» – проектом передбачено побудувати 3900 готельних номерів, 35,0 тис. м² інших об'єктів інфраструктури, 21 гірськолижний підйомник, 79 км гірськолижних трас.

– «Гірськолижний комплекс «Боржавські Полонини» – проектом передбачено побудувати 20 витягів, загальною пропускною потужністю витягів до 11,0 тис. осіб, 58,4 км – довжина зон для катання, загальна територія для катання – до 335 га.

Висновки. З огляду на вище сказане, першочерговим завданням щодо покращення туристичної інфраструктури регіону сьогодні ми вбачаємо у забезпеченні інфраструктурного облаштування визначних об'єктів історико-культурної спадщини у складі регіональної та національної мереж туристично-екскурсійних маршрутів, формуванні регіональної мережі туристично-інформаційних центрів і пунктів єдиної інформаційної системи, розширенні мережі соціальних закладів розміщення на зразок кемпінгів та костелів, облаштування маршрутів, місць для відпочинку в лісах та

гірських районах, оглядових майданчиків, центрів туристичної інформації, інформаційних стендів на дорогах тощо.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002-2010 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квіт. 2002 р. №583 // Офіційний вісник України. – 2002. – №18. – 935 с.

2. Бухаріна Л.М. Розробка стратегії розвитку сфери туризму в Україні // Економіка та держава. – 2009. – №1 – С. 103-303.

3. Гоблик В. Туристично-рекреаційний ресурс Закарпаття як об'єкт транскордонного співробітництва / Регіональна політика і транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України : зб. наук. праць за матеріал. міжнар. конф. (м. Ужгород, 24-25 травня 2007 р.) / відп. ред. І.В. Артьомов. – Ужгород : Ліра, 2007. – 456 с.

4. Євдокименко В.К. Регіональна політика розвитку туризму (Методологія формування. Механізм реалізації). – Чернівці : Прут, 2009. – 288 с.

5. Інформаційно-аналітичний бюлетень Асоціації Лідерів Турбізнесу України. – 2013. – №1 (1). – 12 с.

6. Корягін Ю. Економічні проблеми курортної справи на Закарпатті // Трибуна. – 2010. – № 7. – С. 2.

7. Концепція сталого розвитку Закарпаття. Рекреаційно-туристичний комплекс. – Ужгород, 2005. – 20 с.

8. Офіційний сайт Державної служби статистики : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/